

II. Aliquando etiam praeceptum grave est fidem positive profitendi (Matth. 10, 32; Luc. 9, 26), videlicet in iis circumstantiis, in quibus taciturnitas aut negationi aequivaleret aut contineret erubescientiam fidei aut grave scandalum crearet. Quod alii aliis verbis exprimunt: quando professio aperta necessaria est ad avertendam magnam injuriam a divino honore vel a causa religionis, ad divinum honorem multum promovendum, ad spiritualem ruinam proximorum praecavendam eorumque utilitatem multum promovendam.

III. Quando ejusmodi obligatio non urget, fidem etiam occultare licet ex gravi causa, seu dissimulare.

IV. Imo si ex una parte obligatio nulla fidem positive et palam profitendi adest, ex altera parte ex ejusmodi professione magna damna, ut perturbatio, fidelium vexatio, secutura esse praevidentur, fidem occultandi obligatio est, eaque gravis potest existere.

292 V. Multo facilius occultare licet specialem aliquam conditionem seu statum inter christianos, ut sacerdotium, statum religiosum; imo haec negare *per se non* est mendacium mortale. Lugo d. 14 n. 32 cum Suarez, Sanchez etc.

VI. Occultatio fidei etc. fieri potest tum verbis, tum signis, tum aliis quibusdam actionibus, in quorum usu, si de licitate et illicitate judicandum est, id spectari debet, utrum ex se vel ex circumstantiis directam fidei negationem erubescientiamve contineant, an potius audientibus atque spectantibus rationem solum praebeant suspendendi iudicium, ita ut neque affirmare neque negare possint, illum hominem esse catholicum.

293 **Uberior nonnullorum declaratio.** Observa ad I: Quaeritur, qualis in fidei negatione malitia contineatur? Potest quaedam veracitatis divinae detractio inesse, quam summe injuriosam Deo esse, evidens est. At non semper necessario haec falsitatis ac fallaciae exprobratio contra Deum fidei negatione continetur: vide Lugo *de fide* disp. 14 n. 31 et 32; semper vero erubescientia inest, qua homo Deum erubescit, quae eo magis injuriosa est, quo homo vilior, excellentior Deus, qua majore dependentia homo a Deo dependet, qua majore liberalitate et amore Deus hominem prosecutus est.

Ad II. Taciturnitatem, quae aequivaleat negationi, habes v. g., si pluribus de fide interrogatis, aliqui negant quemquam ex ipsis christianum esse, aliqui tacent; vel si alter pro altero respondet, ipsum non esse catholicum: in quibus circumstantiis taciturnitas esset implicitus negationis consensus.

Erubescientia saltem generatim continetur, si quis a publica auctoritate interrogatus tacendo vel ambigue loquendo responsum declinet, v. thes. 18 ab Innoc. XI. damnata: „Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo et fidei gloriosum consulo: tacere, ut peccaminosum per se non damno.“ — Ergo per se peccaminosum est; ideoque si a publica auctoritate in causa fidei in iudicium vocor et de fide interrogor, ingenue fateri debeo: summum *per accidens* taciturnitas evadet non peccaminosa, quando nimirum taci-

turnitas pro confessione fidei aequivalenti habetur a praesentibus. — Fidem scilicet non fateri vergeret in odium fidei. — Cf. Viva in hanc thes. n. 2 sqq.

Si quis vero homo privatus me interrogat, a diversis circumstantiis pendet, utrum tacere vel responsum declinare erubescientiam scandalumve contineat necne; facilius enim fieri potest, ut responsi declinatio non tam fidei erubescientiam, quam interrogantis contemptum exprimat.

Ad VI. 1. Quaedam notanda sunt *quoad verba*, quibus uti licet, aut non liceat. Sc. 1) nunquam licet uti verbis, quorum sensus sive per se, sive prout percipiuntur ab interrogante, immediate significant falsae religionis professionem, verae negationem: aliud est, si haec professio vel negatio verbis omnino non continetur, sed solum ab interrogante temere ex iis deducitur. 2) Si vox „christianus“ ex circumstantiis non religionem significaret, sed *gentem* tantum seu *politicum coetum*, negans se christianum esse, utique fidem non negaret. Lugo n. 33.

2. Quoad usum vestium et similium rerum tria genera distinguunt (v. Lugo l. c. sect. 5, S. Alph. n. 15 cum Busenb., Tambur. in *decal.* l. 2 cap. 1 § 3). Primum est genus vestimentorum, quod infideles materialiter a reliquis distinguit, i. e. quo incolae certae regionis, qui infideles sunt, utuntur. Horum usus non continet fidei negationem, sed per se tantum fidei occultationem; quare ex gravi causa licitus est.

Secundum genus est, quod distinguit infideles formaliter a fidelibus, sc. institutum ad *dignoscendos infideles*; e. g. flavus pileus in ditione Pontificia antea Judaeis praescriptus. Horum usus non ita illicitus est, ut causa, omnino gravior tamen, eum licitum reddere non possit. Quamquam enim communiter nemo nisi infidelis iis utitur, tamen eorum usus alii necessario transitum ad infidelitatem non indicat, sed incertum relinquit.

Tertium genus est eorum vestimentorum et signorum, quae instituta sunt non tantum ad dignoscendos infideles a fidelibus, sed *ad profitendam falsam religionem* v. g. vestimenta sacerdotalia idololatrarum, quibus in suis functionibus superstitiosis utuntur — vel similiter signa distinctiva Francomurariorum: quibus uti nullo modo licet, nisi forte circumstantiae positive demonstrant, falsae sectae professionem abesse, atque causa prorsus alia cur adhibeantur palam fiat, e. g. extrema necessitas et nuditas, exhibitio in publicis spectaculis. — A fortiori eadem illicitas in iis vestibus utendis invenitur, quae in se honorem indebitum idolo, pseudo-prophetae etc. exhibent.

3. Quoad alias quasdam actiones: Esus carniū diebus prohibitis per se licet, si quis inter haereticos versatur et ita fidem suam occultare et *graves vexationes* evitare potest; per se enim non continet acatholicismi professionem. — Attamen sola erubescientia non esset causa sufficiens, cur liceret legem ecclesiasticam non observare. — Neque unquam liceret carnes edere, si haeretici ad illum esum provocarent tamquam ad signum acatholicismi, vel in odium fidei ad illum esum cogere minis gravibus propositis. — Neque illi, qui jam cognitus

est ut catholicus, liceret ad majorem vexationem declinandam, carnes edere; quia in hisce circumstantiis aut si levior tantum causa subesset, aut si major vexatio impenderet, haec coactionem in odium fidei factam contineret, atque esus carniū positivam erubescēntiam catholice religionis denotaret. Imo si quis catholicus ex aliis rationibus excusatus vel dispensatus est ab abstinentiae lege, quando pro catholico agnoscitur, ad evitandum scandalum, se alias causas habere non raro explicare debet; neque nostris temporibus nisi rarissime accidit, ut gravis vexatio timenda fidei occultationem atque propter eam carnis esum licitum faciat.

Nutus, motus, compressio digitorum et similia signa, quae ex conventionē determinata sunt ad professionem falsae sectae vel falsi cultūs exprimentam, omnino illicita sunt. Nam continent unice falsae sectae professionem, neque eorum usus ab hac significatione abstrahere potest. Quare recte Lugo *de fide* disp. 14 n. 92 et 93 ea verbis comparat falsam sectam profitentibus, non aliis signis et actionibus quae ambiguum sensum habent.

Accessus ad templa, ad ritus haereticorum, si ex circumstantiis profitendae haeresis suspicio, falsi ritūs communicatio abest, peccaminosus *ex se* non est, secus peccaminosus est. Ad nuptias vero vel sepulturam heterodoxi accedere, quum pro honore civili tantum habeatur, communiter licet. — Attamen etiam in his actionibus attendendum est, num adsit propter circumstantias scandalum, perversionis periculum, specialis prohibitio. Cf. etiam Marc I. n. 432.

4. Quod dictum est de illicito usu signi vel verbi infidelium distinctivi, non eodem modo intelligitur de omissione alicujus signi fidelium distinctivi. Id enim non gerere, *ex se* est tantum fidem occultare. — Neque si tyrannus juberet omnes catholicos certum signum gerere, huic edicto obtemperare tenerentur. Nondum enim urget obligatio palam coram publica auctoritate fidem profitendi: quae per se tunc demum incipit, quando singularis fit inquisitio et in jus vocatio.

§ 6.

Obligatio lege ecclesiastica inducta professionis fidei publice emittendae.

296 Quum haec publica fidei professio, ab Ecclesia certis personis praescripta, *ex se* ad fidei virtutem ejusque exercitium pertineat: non est abs re, hīc breviter illos recensere, quos haec lex adstringat. Sunt igitur:

1. Provisi de beneficio curato intra duos menses. Trid. sess. 24 c. 22 *de Ref.*
2. Provisi de canonicatu vel dignitate in ecclesia cathedrali; eodem modo ibid.
3. Primates, Archiepiscopi, Episcopi in prima synodo provinciali, cui intererunt. Trid. s. 25 c. 2 *de Ref.*

NB. 1. Ergo non obligantur: qui fiunt canonici in ecclesia collegiata, qui instituuntur parochi sine beneficio ecclesiastico.

NB. 2. Videtur haec obligatio sub mortali culpa imponi, nisi desuetudine abolita sit; ita Sanchez l. 2 cap. 5 contra Tamb. lib. 2 cap. 1 § 12 n. 4. — Poena restituendi fructus, quae pro 1 et 2 statuitur, probabiliter exigit sententiam judicis declaratoriam. V. Sanchez l. c. n. 10.

4. In universitatibus initio cujuslibet anni magistri et doctores solemne juramentum fidei emittant; ib. Trid. sess. 25 c. 2. (Imponitur rectoribus vel praefectis, ut id efficiendum curent.)

5. Pius IV. „*Injunctum nobis*“ extendit legem Trid. professionem fidei imponentem ad omnes praelatos regulares.

6. Idem Pius IV. „*In sacrosancta*“ constituit, ut hanc fidei professionem facere teneantur omnes, qui seu publice seu privatim se magistros quarumcunque artium vel disciplinarum profitentur, proposita poena gravissima in eos, qui aliter illos ad quamcunque cathedram promoveant.

NB. 1. Obligationes n. 5 et 6 et fortasse etiam 4 in multis locis in desuetudinem abierunt.

NB. 2. Tamb. l. c. n. 10 docet, ubi constitutio vigeat, promoventes quidem legem non servando graviter peccare; promotos vero vel docentes per se non peccare graviter, nisi a Superioribus urgeantur et jubeantur.

NB. 3. Probabile esse docent Sanch. ib. n. 6, Tamb. l. c. n. 6, singulos, qui vi harum constitutionum obligentur ad fidei professionem, in rigore satisfacere seu satisfacisse, si jam antea propter aliquem titulum professionem fidei fecerint. Vid. tamen Craisson *Man.* n. 2368, Ferraris *biblioth. ad vocem „Canonici“* art. IV., Barbosa *Decis. Apost. ad vocem „Fidei professio“*, qui referunt S. Congr. Conc. decrevisse, in qualibet nova beneficii adeptione professionem fidei esse emittendam.

§ 7.

De peccatis contra fidem.

Brevi catalogo peccata specificē distincta contra fidem hīc enumerantur; quae omnia ex genere sua mortalia sunt, pleraque ex genere suo toto.

1. Professionem fidei ab Ecclesia praescriptam non facere.
2. Actum fidei lege divina necessarium non elicere, saltem quando fides propter se suamque internam honestatem praecipitur. (Laedit obsequium Dei loquentis auctoritati debitum negative.)
3. Negligere sufficientem instructionem in rebus fidei. (Praeterquam quod ille, qui haec negligit, peccat contra caritatem sibi ipsi debitam, indirecte laedit etiam divinum cultum modo negativo, se aptum non reddens ad Deum debite colendum per fidem et alios actus.)
4. Fidem suam lectione, conversatione etc. periculo exponere¹.

¹ Propter hujusmodi pericula lege ecclesiastica complura prohibentur:

1. Lectio librorum haereticorum vel haeresim continentium; 2. disputatio cum haereticis; 3. communicatio cum haereticis et infidelibus.
1. De librorum haereticorum lectione vide postea, quando de censuris ecclesiasticis tractaturi sumus.
2. De disputatione cum haereticis in rebus religionis nota, publicam disputationem interdicti sine expressa licentia S. Sedis S. C. C. 8. Martii 1658 (v. Müller

5. Fidem externe negare vel erubescere, negando, tacendo, aliquid agendo; v. supra.

6. Suborto dubio de propriae sectae sive religionis acatholicae veritate, aut revelatione cum probabilitate proposita, non amplius inquirere; quo constituitur peccatum *infidelitatis privativae*, i. e. culpabiliter in infidelitate haeretur vel omittitur cultus divinae veracitati debitus *remote urgens*.

7. Revelata veritate sufficienter, i. e. certo proposita, fidem detrectare, quo habetur peccatum maxime proprie contra fidem, quamquam non uno tantum modo committi potest: — vocatur *infidelitas positiva*. Diversi modi, quibus ita peccari potest, sunt:

a) Si quis directe negat divinam veracitatem; quod vix unquam videtur accidere, sed si fieret, cum horrenda *blasphemia* conjunctum esset talis infidelitatis peccatum.

b) Si quis divinam veracitatem in se quidem non negat, negat autem factum revelationis, vel contra clara et sufficientia argumenta asserit, sibi de revelatione non constare, doctrinam aliquam sibi pro revelata non probari: quo fit, ut veracitati divinae, prout homini in concreto sese exhibet, cultus debitus denegetur, atque positive injuria irrogetur, sicut regi, qui clare et certo regem se esse probat, injuria irrogatur a subdito, qui pertinaciter non vult eum pro rege agnoscere et honorare.

c) Si quis neque divinam veracitatem neque divinam revelationem negat neque veritatem doctrinae revelatae in dubium vocat, at hanc nihilominus non *propter* divinam auctoritatem admittit, sed propter solum rationis intuitum: quo peccato directe laeditur pia voluntatis affectio et honor divinae veracitati necessario exhibendus.

299 Cave tamen, ne infidelitatis malitiam peccato contra cultum Deo debitum satis describi et exhauriri putes, atque ita eam ad solam irreligiositatem deprimas. Nam malitia peccati desumenda est non solum ex eo, quod erga Deum omittitur et sic quasi contra Deum mediate oritur, sed maxime ex ea divina perfectione, quae laeditur, et ex modo, quo laeditur. Quoniam vero fides, quam infidelis Deo denegat, non solum communem cultum Dei, sed certum colendi modum atque ipsum Deum ejusque veraci-

l. c. § 10): siquidem experientia constat, ejusmodi disputationes in meros clamores et tricas degenerare solere. Disputatio privata laicis per se quidem ab Ecclesia interdicta est, ne aut religio despectui exponatur aut disputantes fideles ipsi periculum incurrant. At haec prohibitio tum urgente necessitate avertendi scandalum ab aliis per se cessat, tum in locis, ubi haeresis impune grassatur, contraria consuetudine abrogata censi potest, maxime quum vix possibile sit, in itinere aliisve circumstantiis omnem disputationem vitare. Cf. Müller l. c., Reuter p. 2 n. 3, Reiffenstuel tom. 2 tract. 4 disp. 4 q. 4 n. 44 etc. Verum naturalis lex evitandi periculum et servandi dignitatem religionis plane servari debet, praecipue si quis impares vires se habere veretur. — Sacerdos autem, ut recte Müller notat, vix silere potest, si de religione sermo instituitur. Cf. etiam Marc I. n. 449.

3. Communicatio cum haereticis etc. illicita est aut ut religiosa aut ut periculum inferens: vide plura de cooperatione. Cf. Scav. n. 269.

tatem immediate attingit, infidelitas *veracitatem Dei* impetit, eique immediate opponitur, videlicet aut veracitati Dei in se sumptae, id quod rarius fit, aut veracitati divinae, prout hominibus sese *in loquela Dei* manifestat iisque obversatur.

Infidelitas positiva, quae peccatis n. 7. a) et b) explicatis committitur, in homine, qui fidem jam receperat, aut *haeresis* aut *apostasia* est, prout particulares tantum fidei articuli negantur aut tota christiana vel catholica doctrina rejicitur.

Apostasia ab haeresi specie per se non distinguitur. Nam sive in objecto fidei materiali plus, sive minus rejicitur, id speciem peccati non mutat; siquidem objectum formale seu divina in loquendo auctoritas eodem modo violatur. — Si quis autem a vera religione ad falsam aliquam sectam desciscit pro diversitate *falsi cultus* seu sectae, ad quam transit, peccata specie distincta contra religionem committit. Nam contra res sacras aut cultum divinum in diversis sectis diversa peccata committuntur: quae peccata aut ipsa executione aut voluntatis proposito ille committit, qui tali sectae se adjungit. Cf. Lugo *de poenit.* disp. 16 n. 290 sqq.

Infidelitas positiva hominis, qui fidem nondum assumpserat, a peccato 300 haeresis vel apostasiae non videtur specie differre. Etenim quod aliquos ad distinctionem specificam sustinendam movet, quasi-pactum videlicet in baptismo cum Deo initum, non videtur esse nisi circumstantia aggravans, quum veram aliquam voti promissionem in baptismo fieri non probetur, sed firmum vitae propositum solemniter factum admittere sufficiat. Ceterum haec opinionum diversitas practice vix ullius momenti est, quum infidelitas hominis non baptizati materia confessionis esse nequeat.

Alia controversia movetur circa specificam distinctionem infidelitatis positivae et privativae, seu peccati n. 6. et 7. propositi. Positiva infidelitas *directe* laedit veracitatem divinam atque cultum illi debitum, privativa *indirecte*: priore peccato dicitur: „Nolo me divinae veracitati submittere“; posteriore ipse impedimento sum, quominus hanc submissionem Deo ostendam vel ostendere possim.

Lugo *de fide* disp. 16 n. 187 negat, esse vere specificè distinctam malitiam; Vasquez, quamquam in aliis praeceptis seu virtutibus voluntarium directum et indirectum specie diversum non esse fatetur, hinc tamen discrimen specificum statuit, quum aliud sit *positive* inhonorare, quod est infidelitatis positivae, aliud potius *negative* non-honorare, quod facit privativa infidelitas. In confessione sane illa peccata distinguenda sunt, saltem propter diversas sequelas et poenas, quae illa sequuntur. Nam peccatum n. 6. declaratum per se *haeresis* non est, quum homo, quamdiu inquisitio ulterior facta revera non fuerit, *credere nequeat*. — Id tamen addendum, in uno aliquo casu hunc inquisitionis neglectum veram haeresim continere, scilicet si homo hinc et nunc ita paratus est, ut nolit se submittere, etsi certitudinem revelatae doctrinae haberet.

Scholion 1. Ex dictis facile colligitur, quo sensu haeresis de- 301 finiatur: *error liber et pertinax contra fidem, in eo, qui fidem susceperat*. Videlicet haeresis formaliter consummatur in intellectu, quapropter error est; causatur vero a voluntate, atque in ejus actu malitia formaliter consistit, quapropter error *liber* dicitur. „*Pertinax etc.*“ declarat specificam voluntatis malitiam, sufficit autem ea pertinacia, qua quis post

doctrinae revelatae sufficientem cognitionem seu manifestationem a contrario errore recedere non vult.

Scholion 2. Imo ad veram haeresim efficiendam sufficit, dubium veritatis revelatae deliberatum admisisse. Quod qui admittit, eo ipso erronee iudicat, implicite saltem et virtualiter, doctrinam revelatam non esse certam, seu non esse certo veram.

Scholion 3. Ergo qui in falsa seu haeretica secta eruditus, in eaque veritates maxime necessarias edoctus est et de suae sectae veritate non dubitat, 1) non est haeticus vero sensu, sed *materialiter tantum*. Imo quamdiu sibi persuasum est de veritate suae sectae et doctrinae tamquam certo divinitus revelatae, tamdiu ne inquirere quidem et dubitare licite potest.

2) Quando autem, id quod ex natura atque ipsa doctrina diversarum sectarum, et ex divina providentia facile fit, serium dubium de veritate ipsius sectae oritur, quod excutere nequit, inquirere tenetur et divinum lumen implorare; quod si negligit culpabiliter, reus quidem est infidelitatis privativae, haeresis nondum, modo negligentia ex levitate tantum et incuriâ similive ratione, vel etiam ex timore inveniendi veritatem committatur, quam post cognitionem non audeat respuere.

3) Si vero ita negligit inquisitionem vel ex ea ratione omittit, *quia non vult se submittere* neque amplecti interne catholicam veritatem, etsi eam agnosceret, haeticus formalis est.

³⁰² Tandem peccatorum, quae contra fidem committi possunt, catalogum concludere juvat enumeratione et brevi explicatione eorum, quae committuntur defensione vel approbatione thesium inferiori nota quam nota haeresis a SS. Pontificibus reprobatarum; habent enim quandam cognationem cum peccatis fidei contrariis et dispositionem quandam ad illa.

I. Propter doctrinam damnari consueverunt theses non solum ut haeticae, sed etiam ut erroneae, haeresi proximae, errori proximae, temerariae.

Erronea opponitur thesi theologice certae seu illi, quae mediante altera veritate naturaliter certa ex doctrina revelata certo consequitur.

Haeresi proxima opponitur thesi fidei proximae, seu ei, quae a multis, quamquam non ab omnibus, pro revelata habetur, plerumque vero aliunde plane certa est; imo teste Card. Franzelin Romae non consuevit affici aliqua thesis notâ „*haeresi proxima*“, nisi sit *simul* certo *erronea* sensu mox explicato.

Errori proxima opponitur ei, quae probabilissime ex doctrina revelata colligitur.

Temeraria opponitur communi theologorum doctrinae, quae sine solidis rationibus atque ideo temere deseratur.

His notatis, observa: 1. qui sustinet doctrinam erroneam, est *suspectus de haeresi* et *praesumitur* haeticus. Et revera plerumque haeresis peccatum interne committit, siquidem veritatem naturaliter certam et evidentem ordinarie non negaverit; quod si non facit, nihil relinquitur, nisi ut alteram doctrinam fide certam neget. Quare merito suspectus de haeresi habetur.

2. Qui thesim inferiori nota damnatam tenet, *intrinsecus* contra virtutem intellectualis temperantiae seu studiositatis peccat malitiamque temeri-

tatis seu intellectualis intemperantiae contrahit, quum temere, levi ratione contra communem doctrinam et fere certas propositiones aliquid statuat (v. Suarez *de fide* disp. 19 sect. 6, Lugo l. c. disp. 20 n. 132 etc.); *extrinsecus* vero etiam contra fidem delinquit, quum sibi periculum creet incidendi in haeresim et labefactandi fidei fundamenta. Qui vero ejusmodi doctrinas *docet*, eatenus contra fidem extrinsecus peccat, quatenus periculum illud fidem labefactandi haeresimque inducendi pro aliis excitat.

II. Non tam propter doctrinam, quam propter enuntiationem damnari ³⁰³ possunt theses ut *scandalosae*, haeresim vel errorem *sapientes*, *piarum aurium offensivae* etc.

Quod si fit, neque re ipsa theses illae sensum *falsum* continent: condemnatio fertur aut propter *irreligiositatem* aut propter sensum *ambiguum*, quem theses prae se ferunt.

Ille igitur, qui eas theses profert vel docet, peccat aut peccato irreligiositatis aut contra eam virtutem, quam laedit periculum vel scandalum aliis creando. — Quodsi sub verbis ambiguis sensum falsum tenet, peccatum quod committit ex iis, quae modo dicta sunt, satis intelligitur.

III. Hucusque supposuimus theses a supremo fidei iudice ac totius ³⁰⁴ Ecclesiae magistro Romano Pontifice et definitiva, si opus fuerit, atque infallibili sententia condemnatas.

Non raro autem accidit, ut quaedam, quae ad doctrinam pertinent, praescripta dentur non suprema S. Pontificis auctoritate, sed per Sacras Congregationes, quibus R. Pontifex curam vigilandi in doctrinae puritatem demandavit, et quorum decreta ipse, non infallibili tamen sententia, approbat.

Qui ergo ejusmodi decretis inobediens proscriptam doctrinam tenet, praescriptam non tenet, *per se* peccatum illud temeritatis, quod modo explicatum est, committit; nam ex sola illa condemnatione tanta habet rationum momenta tantamque securitatem, ut per se temerarium plane sit, praecipis non acquiescere.

Dico *per se*; nam 1. accidere potest idque non raro, ut aliunde *plane probetur*, doctrinam reprobata esse contra catholicam doctrinam atque fidem revelatam; neque Congregationem Romanam aliud fecisse, quam manifestam reddidisse hanc discordiam; quod si obtinet, *graviolem malitiam* committit, qui reprobata doctrinam tenet.

2. E contrario plane impossibile non est, R. Congregationem a vero aberrare; quare temerarium quidem est, id sine novis et hucusque non allatis neque perpensis rationibus vel saltem sine diligenti rationum examinatione assumere; attamen si viro docto gravissimae appareant rationes, non illico quidem illis assentiri debeat, *sed sine temeritate assensum tunc liceat suspendere*, doctrinam reprobata non affirmando neque positive negando, donec recursus ad altiore auctoritatem sc. R. Pontificis infallibile iudicium factus sit.

Haec de *interno assensu* decretis doctrinalibus S. Congregationum debito. Multo vero evidentius est, ejusmodi decretis deberi *externam obedientiam*, ne quidquam contrarium doceatur, defendatur, dicatur. Quae obligatio per se adesse potest, etsi auctoritas praecipiens sit fallibilis; vix enim aliquid mali inde oritur, quod aliquando non omnem veritatem edici liceat; aut si interdum leve quoddam malum inde oriatur, multa et gravia mala ex veritate temere prolata ortum ducere possunt.